

MERCAT COBERT, PASSAT I FUTUR

BALTASAR PERELLÓ CARRIÓ

INTRODUCCIÓ

Amb aquest treball sé que no deixaré les coses gaire clares, però també és veritat que els qui imaginaren, projectaren i construïren el Mercat Cobert tampoc no estaven gaire convençuts del que feien. Fins i tot m'atreveria a dir que els que avui el volen enderrocar no estan segurs del que volen fer. Crec que era necessari treure a llum unes quantes dades abans del seu pròxim enderrocament, o sigui, realitzar un resum de les causes que des de principi de segle XX motivaren el desig del projecte per part de les autoritats municipals. Es tracta d'analitzar el desig del projecte per part d'aquestes autoritats i d'analitzar breument per què no vol funcionar mai a ple rendiment i per què s'ha convertit en un edifici obsolet sense possibilitat de rehabilitació. En definitiva, només vull investigar un tram de la nostra història del qual aviat no quedarà cap empremta.

La idea està en un treball entre el caire sociològic i l'històric. Es tracta de dividir la investigació en diferents capítols. Primer en els antecedents, o sigui: per què es fa, des de quan sorgeix el projecte. Segon, què pogué fallar, i quins actors i factors intervingueren en el seu fracàs, i finalment el perquè de la idea d'un nou edifici.

Consider que és igualment important conèixer el desenvolupament tècnic del projecte, ja sigui pel procediment econòmic de la inversió: préstecs, subvencions, impostos (contribucions especials) o qualsevol altra despesa, així com els plànols i els projectes d'instal·lacions i terminació del Mercat Cobert.

La recerca dels arxius municipals, quant a les actes del Ple de l'Ajuntament, s'esdevé necessària, ja que els moviments de gestió per diferents membres del consistori són essencials per rebre el suport d'altres institucions financeres i polítiques.

• Les fonts de la recerca són:

- a) L'Arxiu Històric municipal. Llibres i actes de les sessions del Ple municipal.
- b) Llistat d'ingressos i préstecs del projecte.
- c) Article del cronista oficial d'Inca Gabriel Pieras Salom "Naixement del Mercat Cobert. La vida efímera d'un edifici", editat al programa de Festes patronals de Sant Abdó i Senén de 2002.

- d) Projectes tècnics i plànols de l'arquitecte, l'aparellador, l'enginyer i el deli-
neant municipals.

ANTECEDENTS

Podem constatar documentalment, especialment al setmanari *Ciutat* dels anys trenta, durant la II República, la preocupació dels polítics municipals per la salubritat, ja que hi havia molts de riscos de contagi de malalties infeccioses per la manca d'higiene. Sovint es fa referència a la necessitat de millorar les condicions de venda dels productes alimentaris, especialment del peix i de la carn; aleshores la peixateria estava al carrer de la Pau. També es venia pel carrer de forma ambul-
lant, i a la carnisseria del carrer Major.

Les veus que reclamaven la necessitat d'una reforma urgent no només sor-
tien dels polítics, sinó també de les persones que com Alejandro Bérghamo escrivien a la premsa local.

Evidentment amb l'inici de la Guerra Civil s'acabà qualsevol projecte de pro-
grés, prou n'hi havia a mantenir el que tenien. No seria fins l'1 d'agost de 1945, sota la direcció del batlle Miquel Mir, quan en sessió plenària s'encomanà als regidors Josep Amengual i Llorenç Fluxà que estudiassin les possibilitats de la construcció d'un Mercat Cobert dins la finca propietat de l'Ajuntament, que se situava entre els carrers de Sant Francesc, Born i Àngels.

- Hem de dir que l'Ajuntament disposava d'un local amb tradició comercial, com era l'edifici de la plaça de l'Alhondiga. El volia recuperar, però el tenia llogat al Consorcio de Fabricantes de Calzado y Curtidos de Mallorca S.L.

Després de 1945 no es torna a sentir xerrar del Mercat Cobert fins que a una altra sessió plenària, el 30 de maig de 1952, sota el mandat del batlle **Joan Jaume March** s'encomanà al delineant de l'Ajuntament un projecte de disseny del Mercat Cobert, i la Comissió d'Hisenda concretà les possibilitats econòmiques. El 31 d'oc-
tubre es tornà a reunir, ara amb el batlle accidental Gabriel Marqués Balle, junta-
ment amb els responsables Foment i Hisenda, i amb l'arquitecte Municipal. El 30 de desembre de 1952 definitivament s'encomanà al projecte del Mercat Cobert a l'arquitecte municipal José Oleza Frates.

- Aquell mateix any, i a causa de la demanda de més llocs de venda, es duu a terme la reforma de la peixateria que dóna des de el carrer de la Pau al Born i a Sant Francesc.

Quasi tres anys després, el 31 de maig de 1955, ara sota les ordres del bat-
lle Gabriel Campins Morey, l'arquitecte municipal en presenta el projecte definitiu. En la sessió del Ple s'acordà, a més, d'aprovar el projecte i donar llum verda a l'i-
nici del procediment:

- ▶ Remetre'l a la Comissió Provincial de Serveis Tècnics.

- ▶ Contribucions especials.
- ▶ Els ingressos serien tots els que es poguessin rebre i se'ls inclouria dintre dels pressupostos.
- ▶ Expropiacions.

En aquests moments Inca viu un desenvolupament d'importants reformes urbanes i ja ha iniciat el procediment d'aplicar *contribucions especials*, com General Luque, Coch i la reforma de Salord.

Els tràmits per posar en marxa i aplicar el sistema de contribucions especials i d'expropiacions és molt dificultós i endarrerirà el projecte. Igualment troba molt de rebuig en els perjudicats, que no ho posaran gens fàcil; avui encara cou.

Finalment a meitat de 1959, exactament el 9 de maig, ara sota el mandat del batlle **Alfonso Reyna Bono**, s'anomena una comissió dirigida pel regidor Bartomeu Alzina perquè tracti directament amb Madrid la gestió del préstec amb el Banc de Crèdit Local d'Espanya. La gestió fou complicada amb avals molt complets.

El Sr. Alzina manifestarà posteriorment a una sessió de l'Ajuntament en Ple que havia contactat per agilitar la cessió del préstec amb el notari inquer que residia a Madrid Alejandro Bérnago Llabrés (per la seva rellevància, la figura d'aquest personatge mereix un estudi a part). A la mateixa sessió es va agrair la predisposició de l'ajuda del Sr. Bérnago i s'acordà retre-li un homenatge la propera festivitat de Santa Maria la Major.

El 30 de juny de 1960 amb el manament del batlle Alfonso Reyna Bono s'aproven els pressupostos del nou edifici del Mercat cobert, i el Dijous Bo del mateix any es posa la primera pedra, acte al qual assistiren entre d'altres el governador civil Plácido Álvarez de Buylla i López de Villamil.

Al març s'iniciaren les obres i durant el primer terç de 1963 s'acabaren. La inauguració fou a l'estiu de 1963.

PER QUÈ NO VA FUNCIONAR MAI A PLE RENDIMENT?

Per la documentació fotogràfica i la memòria testimonial que tenim no se'ns fa gaire difícil tenir una perspectiva de la configuració urbana d'aquells moments. Inca era una ciutat compacta, és cert que començava a desenvolupar-se, però encara no s'havia estès. La majoria eren edificis antics amb molta solera, per la qual cosa el disseny i una construcció amb característiques arquitectòniques ben distintes no hi va arrelar, tot i això amb el projectes posteriors dels seus voltants, com per exemple la torre d'Inca. És veritat que els polítics d'Inca volien fer una ciu-

tat moderna, la majoria eren empresaris del calçat; per tant, gent molt viatjada. Coneixien les ciutats industrials de la Península i volien que Inca s'hi assemblàs. Volien una ciutat de gratacels amb infraestructures de serveis moderns. No ten-gueren una visió de futur i condemnaren urbanísticament el centre d'Inca fins al dia d'avui. L'edifici del Mercat Cobert i la "torre d'Inca" són dos clars exponents; al pri-mer li volen posar remei.

Si tenim en compte que la necessitat sorgeix al primer terç del segle XX, que la primera vegada que s'agafà seriosament fou al 1945, que el projecte s'inicià al 1952, que no seria fins al 1961 que començaren les obres i que fins al 1975 no esti-gué totalment acabat, és clar que el temps va passar per damunt de tot i tots. Quan havia d'haver funcionat a ple rendiment no ho va fer, només va tenir una repunta-da des del final dels anys 70 fins a la meitat dels 80; després va caure quasi en desús i les seves instal·lacions s'utilitzaren per a altres coses.

- El concepte arquitectònic era desproporcionat i elitista.
- Mala ubicació. Molta dificultat per a l'estacionament.
- Als anys 40 i 50 hi havia pocs subministraments alimentaris, però a partir de 1960, quan l'economia va millorar, les petites botigues sortiren a tots els carrers, i la gent preferia comprar-hi abans que a la plaça tapada.
- Un altre exemple era que els dijous els mateixos usuaris del Mercat s'esti-maven més vendre fora.
- L'Ajuntament no s'implicà en la millora de les seves infraestructures. Tenia pocs recursos econòmics. No es va modernitzar allò necessari, quan es realitzaren reformes foren poques i ja era massa tard.
- Els petits comerços de l'exterior tampoc no han funcionat, atès que els canvis de llogaters han estat continus. El fracàs comercial ha estat abso-lut a l'interior i a l'exterior.

PER QUÈ UN EDIFICI NOU?

La primera vegada que ho vaig escoltar em semblava desproporcionat. Però avui després d'un parell d'anys crec que poca gent té dubtes de la necessitat del seu enderrocament; una altra cosa són les característiques i els usos que es volen donar a la nova construcció.

PROCEDIMENT ECONÒMIC

INGRESSOS

El projecte de la construcció de l'edifici del mercat, elaborat pels tècnics de les obres, fou quantificat amb un total de 4.949.518,47 pessetes.

Rebé subvencions de la Presidència del Govern; després que la Comissió Provincial de Serveis Tècnics de Balears hagués informat favorablement el 18 de maig de 1959, la quantitat subvencionada fou de 1.700.000.00 pessetes.

Igualment es va concedir per part de la Diputació Provincial de Balears un avançament reintegrable sense interès per valor de 1.002.175,05 pessetes.

Es realitzà una operació de préstec amb el Banc de Crèdit Local d'Espanya per la quantitat de 2.247.354,42 pessetes. Aquesta operació es decidí pel consistori en Ple reunit en sessió extraordinària el 13 de gener de 1961, i el 30 d'octubre del mateix any s'aprovà per unanimitat les dues vegades a fi d'incloure'l dins els pressupostos generals.

La concertació del préstec fou negociada al 4 per cent d'interès anual, amortitzable al termini de 30 anys més la comissió de l'1,35 igualment anuals.